

Л. М. Акімова,

к. е. н., доцент, Національний університет водного господарства та природокористування

ORCID: [0000-0002-2747-2775](https://orcid.org/0000-0002-2747-2775)

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЗАГРОЗ В ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

L. M. Akimova

UTILIZED CHARACTERISTICS OF MAIN THREATS IN ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

У статті визначено джерела, передумови та закономірності виникнення й прояву загроз. Проаналізовано систему проблем класифікації загроз в економічній безпеці держави. Охарактеризовано внутрішні складові можливого загострення ситуації в Україні. Розглянуто основні етапи процесу систематизації загроз економічній безпеці держави. Узагальнено існуючі в науковій літературі підходи до класифікації загроз економічній безпеці. Виділено основні класифікаційні ознаки та розроблено багатокритеріальну класифікацію загроз економічній безпеці держави на основі ієрархічного аналізу. Виділено основні та потенційні загрози на всіх рівнях національної безпеки України.

The article defines sources, preconditions and patterns of emergence and manifestation of threats. The system of problems classification of threats in the economic security of the state is analyzed. The internal components of possible aggravation of the situation in Ukraine are characterized. The main stages of the process of systematization of threats to the economic security of the state are considered. The existing approaches to the classification of threats to economic security are summarized in the scientific literature. The main classification marks are allocated and a multicriteria classification of threats to the economic security of the state is developed on the basis of hierarchical analysis. The main and potential threats at all levels of national security of Ukraine are highlighted.

Ключові слова: *економічна безпека держави, державне управління, ризики, загрози економічній безпеці, негативні явища, ринкова економіка, правове забезпечення.*

Key words: *economic security of the state, public administration, risks, threats of economic security, negative phenomena, market economy, legal support.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах економічна безпека держави стає щораз більш багатоаспектним поняттям. Пов'язано це, насамперед, із двома протилежними за змістом процесами, які притаманні зараз для світової соціально-економічної і політичної системи – глобалізацією та регіоналізацією. Вироблення концептуальних засад та розроблення дієвого механізму державного управління в системі економічних відносин держави, спрямованих на уникнення загроз та мінімізацію їх впливу, досить важко

забезпечити ефективне функціонування національної економіки та її подальше зростання. За таких умов питання захисту національних інтересів держави у сфері національної економічної безпеки набирає особливої уваги.

Теоретичні основи економічної безпеки, закономірності її забезпечення у важкопрогнозованому та мінливому середовищі перелік економічних параметрів, що складають основу безпечної економіки, залишаються недостатньо вивченими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Економічна безпека держави останнім часом постійно перебуває у центрі уваги низки вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, ґрунтовні дослідження різних аспектів національної економічної безпеки проведені у працях Ліпкан В.А., Нижник Н.Р., Мігус І.П., Петренко Л.А., Варналій З.С., Денисенко М.П., Лоханова Н., Мамалуй О.О., Долгополової М.М. та ін.

Незважаючи на значні напрацювання з теорії економічної безпеки держави на сьогодні залишається невирішеною проблема вчасного виявлення та ліквідації загроз економічній безпеці, перш за все, в зв'язку із відсутністю в науковій літературі єдиного комплексного підходу до їх класифікації та систематизації.

Метою дослідження є сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека дозволяє зберігати стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення для задоволення потреб громадян, суспільства і держави на якомусь визначеному рівні. Економічна безпека є складним і багатоплановим суспільним явищем, що характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву.

Забезпечення економічної безпеки України сьогодні побудоване на реагуванні на відхилення від безпечних рівнів, тобто використовується методологія рефлексивного управління. Відтак, лише утворення аномалії спонукає до дій. Такий підхід призводить до втрати можливості своєчасного виявлення і відповідного реагування ще на стадії зародження. Держава існує лише завдяки інерції. Це — пасивне забезпечення безпеки [1].

Очевидно, що така система є надто небезпечною, передусім, для її основного, але найслабшого елемента об'єкта - особи та громадянина. Держава як виконавчий механізм суспільства також страждає від негараздів окремої людини, але набагато менше ніж ця людина.

В умовах активного розвитку процесів глобалізації та міжнародної економічної інтеграції заходи забезпечення безпеки, як складної соціальної системи, повинні враховувати її багатогранність, складність та багатоплановість, що зумовлює значну актуальність дослідження природи та сутнісної характеристики категорії «економічна безпека держави» як мультилареального явища. Багатогранність економічної безпеки проявляється у її тісному зв'язку та постійній взаємодії з такими категоріями як «загроза», «ризик» та «небезпека», в основі яких лежить невизначеність, як один з головних імпульсів її існування. Саме невизначеність є фундаментальним атрибутом будь-якої господарської реальності та є джерелом загроз для економічної безпеки держави, що вимагає більш ґрунтовного дослідження сутності та змісту цих категорій в контексті забезпечення безпеки держави від сучасних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру [2].

Формування системи національної економічної безпеки повинно здійснюватися, виходячи з цілей і принципів забезпечення економічної безпеки, шляхом розробки ефективних механізмів, які регулюють стосунки в сфері економіки, створення державних інститутів в цій сфері, визначення основних напрямків та інструментів їхньої діяльності, а також налагодження системи контролю за цією діяльністю.

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV стаття 1: загрози національній безпеці - наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєвоважливим національним інтересам України [3].

З економічної точки зору економічну безпеку доцільно розглядати як стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та в зростанні добробуту в цілому.

Загрози економічній безпеці – це дія дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації [4].

Основними загрозами економічній безпеці Україні на сучасному етапі є: високий рівень тіньової економіки, зростання інфляції і бюджетного дефіциту, зменшення валового нагромадження основного капіталу, зростання безробіття, несприятливий інвестиційний клімат, надто високий рівень державного боргу, неконтрольовані міграційні процеси, політична нестабільність тощо. Удосконалення наявних і розроблення нових механізмів стратегічного управління економічною безпекою України вирішально вплине на підвищення конкурентоспроможності і загалом життєздатності національної економіки [5].

У даному контексті до загроз економічній безпеці держави прийнято відносити лише ті соціально-економічні чинники та явища, які або повністю руйнують об'єкт (повне обмеження доступу до ресурсів, дезорганізація грошового обігу, що провокує руйнування економічної системи країни тощо), або завдають йому значного збитку. Складнощі виникають при віднесенні останніх до числа загроз, адже в умовах конкуренції ризик є невід'ємною складовою функціонування економічної системи держави. При цьому ті явища, які в короткостроковому періоді можна віднести до загроз економічній безпеці держави у довгостроковому періоді може виявитися стимулом для економічного розвитку національного господарства, зростання інноваційної активності, більш раціональної енергетичної політики тощо.

Економічну безпеку необхідно розглядати як базову складову національної безпеки, її фундамент і матеріальну основу і, разом з тим, як взаємопов'язану систему певних рівнів (табл. 1). Це означає, що стан національної безпеки держави залежить від життєздатності економіки, її ефективності, мобільності, конкурентоспроможності.

Таблиця 1.
Рівні економічної безпеки України

Рівні економічної безпеки	Складові елементи
Національний	Приватний: індивідуальний; корпоративний;
	Локальний: галузевий; регіональний;
	Державний
Міжнародний	Регіональний
	Глобальний

Джерело: складено автором на основі [6]

Загрози економічній безпеці видозмінюються залежно від стану та рівня розвитку економічної системи і для кожної окремо взятої держави відрізняються характером та рівнем гостроти.

Загрозами економічної безпеки є явища і процеси, що впливають негативно на господарство країни, що утискають економічні інтереси особи, суспільства і держави. Постійне відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшує її підтримання на належному рівні, а також дає можливість своєчасно розробляти і здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації.

Загалом, аналіз динаміки загроз національним інтересам України, здійснений Петренко Л. А. [7], дозволив виявити наступні хронологічні закономірності виникнення і прояву загроз:

- динаміка загроз підпорядковується особливій ритміці, яка характеризується циклічністю (фазовістю), здатністю проходити різні етапи в розвитку від початкових до кінцевих і навпаки;

- загрозам властива певна стійкість (здатність відхилитися від напрямку свого оптимального руху під впливом протидіючих сил, але з послабленням їх впливу повертатися до свого початкового стану);

- загрози впливають на об'єкти, підпорядковуючись хвилеподібній ритміці: активізуються, коли об'єкт перебуває у становищі внутрішньої нестабільності, і загасають, коли останній набуває стабільності і здатності протидіяти їм;

- ритми впливу різних загроз можуть співпадати, що призводить до формування глобальної мультиплікативної загрози, здатної зруйнувати всю систему безпеки держави.

Незважаючи на виявлені закономірності виникнення та прояву загроз економічній безпеці держави існує складність їх класифікації, що пояснюється комплексною взаємодією загроз, які взаємопов'язані та взаємообумовлені спільними деструктивними факторами, що є джерелами цих загроз.

Для структуризації сукупності загроз та викликів національній економічній безпеці пропонуємо класифікувати їх за низкою ознак (табл. 2).

Таблиця 2.
Класифікація загроз та викликів економічній безпеці держави

Класифікаційна ознака	Загрози	Виклики
Середовище виникнення	Зовнішні, внутрішні	
Інтенсивність впливу	Великі, середні, невеликі	-
Зміст	Політичні, військові, соціальні, економічні, екологічні, інноваційні, інформаційні та ін.	
Масштаби вияву	Глобальні, макрорегіональні, загальнодержавні, регіональні, локальні	
Характер дії	Постійні, періодичні, тимчасові	-
Значення	Першочергові, другорядні	Суттєві, несуттєві
Можливі наслідки	Катастрофічні, критичні	Прогресивні, регресивні

Джерело: складено автором на основі [8]

Як видно із таблиці, виділені типи для окремих ознак є спільними як для загроз, так і для викликів економічній безпеці держави.

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV стаття 7 виділено основні реальні та потенційні загрози в Україні (табл. 3).

Таблиця 3.
Основні та потенційні загрози на всіх рівнях національної безпеки України

Загрози	Характеристика загроз в національній безпеці
У зовнішньополітичній сфері:	посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав; спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав; воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України.
У сфері державної безпеки:	розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб; загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи

	<p>громадян; поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності; злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів; спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави; прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України.</p>
<p>У воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України:</p>	<p>поширення зброї масового ураження і засобів її доставки; недостатня ефективність існуючих структур і механізмів забезпечення міжнародної безпеки та глобальної стабільності; нелегальна міграція; можливість втягування України в регіональні збройні конфлікти чи у протистояння з іншими державами; повільність у здійсненні та недостатнє фінансове забезпечення програм реформування Воєнної організації та оборонно-промислового комплексу України; накопичення великої кількості застарілої та не потрібної для Збройних Сил України військової техніки, озброєння, вибухових речовин; незавершеність договірно-правового оформлення і недостатнє облаштування державного кордону України; незадовільний рівень соціального захисту військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей; зростання небезпеки для життя і здоров'я цивільного населення, насамперед дітей, внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів.</p>
<p>У внутрішньополітичній сфері:</p>	<p>порушення з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування Конституції і законів України, прав і свобод людини і громадянина, в тому числі при проведенні виборчих кампаній, недостатня ефективність контролю за дотриманням вимог Конституції і виконання законів України; можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад; загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України; структурна та функціональна незбалансованість політичної системи суспільства, нездатність окремих її ланок до оперативного реагування на загрози національній безпеці.</p>
<p>В економічній сфері:</p>	<p>істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків; критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення;</p>

	<p>недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці; критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості; велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці; критичний стан з продовольчим забезпеченням населення; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави; «тінізація» національної економіки.</p>
<p>У соціальній та гуманітарній сферах:</p>	<p>невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам; неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; криза системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб; неефективність державної політики щодо підтримки сім'ї та забезпечення, дотримання і захисту прав дитини, і як наслідок, збільшення кількості сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які залишилися без батьківського піклування.</p>
<p>У науково-технологічній сфері:</p>	<p>наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн; неефективність державної інноваційної політики, механізмів стимулювання інноваційної діяльності; низька конкурентоспроможність продукції; нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії; зниження внутрішнього попиту на підготовку науково-технічних кадрів для наукових, конструкторських, технологічних установ та високотехнологічних підприємств, незадовільний рівень оплати науково-технічної праці, падіння її престижу, недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності.</p>
<p>У сфері цивільного захисту:</p>	<p>невідповідність сучасним викликам стану єдиної державної системи цивільного захисту, сил цивільного захисту, їх технічного оснащення; значне антропогенне і техногенне перевантаження території України, зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; погіршення технічного стану гідротехнічних споруд каскаду водосховищ на річці Дніпро; непідтримання в належному технічному стані ядерних об'єктів на території України; небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного,</p>

	тероризму.
В екологічній сфері:	нераціональне, виснажливе використання мінерально-сировинних природних ресурсів як невідновлюваних, так і відновлюваних; неподоланність негативних соціально-екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи; погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблеми транскордонних забруднень та зниження якості води; неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів; неефективність заходів щодо подолання негативних наслідків військової та іншої екологічно небезпечної діяльності.
В інформаційній сфері:	прояви обмеження свободи слова та доступу до публічної інформації; поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії; комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм; розголошення інформації, яка становить державну таємницю, або іншої інформації з обмеженим доступом, спрямованої на задоволення потреб і забезпечення захисту національних інтересів суспільства і держави; намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Джерело: складено автором на основі [3]

Недоліком чинного законодавства є те, що загрози економічній безпеці розглядаються лише в рамках національної безпеки, при цьому загрози економічній безпеці держави не систематизовано за окремими складовими економічної безпеки держави, що визначені Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. До того ж у зазначених вище нормативно-правових актах, а також у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [9], визначені загрози лише у деяких сферах економічної безпеки держави, а загрози економічній безпеці держави у решті її складових на законодавчому рівні не декларуються й фактично ігноруються.

Нехтування негативного впливу системних загроз у фінансовій та інших сферах національної економіки призвело до виникнення системної кризи, а виникнення додаткових, принципово нових політичних та військових викликів спровокувало критичне зростання рівня загроз економічній безпеці України. Тому з огляду на кардинальну зміну стратегічних пріоритетів національної безпеки України, в тому числі її економічної безпеки, необхідно привести у відповідність існуюче законодавче забезпечення економічної безпеки, зокрема визначити новий перелік потенційних та реальних загроз.

Окремо мають бути виділені загрози фінансовій безпеці як основної складової економічної безпеки, які в сучасних умовах мають максимальний рівень впливу та потребують розробки заходів з їх ліквідації у рамках реформування фінансової системи держави [10].

Вищевказаний перелік загроз економічній безпеці України не є вичерпним. їх коло постійно збільшується, а тому необхідно виробити і, найголовніше, впровадити в життя ефективний механізм забезпечення економічної безпеки України, за допомогою якого можна буде управляти не лише нормативно визначеними загрозами, а й, відповідно до реалій сьогодення, своєчасно виявляти чинники, тенденції, що можуть сприяти активізації загроз національній безпеці в економічній сфері [11].

Враховуючи, що ризик супроводжує будь-яку діяльність, загрози також є її незмінним атрибутом. Ступінь загрози та її перехід у форму небезпеки, характеризується рівнем ризику,

який в свою чергу, визначається ймовірністю настання та впливом на діяльність підприємства. Тобто за прийнятого рівня ризику негативний вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища розглядається як загроза діяльності, а за досягнення критичного рівня ризику загроза приймає форму небезпеки

Наближення індикаторів економічної безпеки до їх граничнодопустимої величини свідчить про наростання загроз соціально-економічній стабільності суспільства, а перевищення граничних, або порогових, значень – про входження суспільства в зону нестабільності і соціальних конфліктів, фактично, про реальну загрозу економічній безпеці [12].

Особливе місце серед економічних загроз посідає відмивання коштів як механізм забезпечення функціонування тіньових економічних відносин, відтворення економічного потенціалу організованої злочинності тощо. Тому в зв'язку з активним розвитком фінансової системи, технологічним удосконаленням здійснення фінансових операцій, проникненням у національні економіки транснаціональної злочинності, проблема відмивання коштів набуває глобального характеру, адже це провокує загрози для фінансових ринків, зокрема національних. Тож протидія відмиванню коштів є проблемою національної економічної безпеки, яка потребує усвідомлення природи та чинників поширення цього суспільно небезпечного явища, а також відповідного правового забезпечення, узгодженого з міжнародними стандартами.

До суттєвих загроз економічній безпеці України слід віднести надмірну відкритість економіки. Відкритість економіки у стратегічному плані - правильний курс, про що свідчить світовий досвід країн з розвинутою економікою. Розумна відкритість економіки сприяє підвищенню її ефективності, конкурентоспроможності, мобільності. Водночас будь-які умови, за яких здійснюється входження вітчизняного господарства у міжнародний поділ праці, незрілість ринкових відносин та кризовий стан економіки потребують обережності у визначенні ступеня такої відкритості. Відкриваючи економіку, необхідно враховувати стан захищеності вітчизняного виробництва, фінансів та банківської системи, грошового обігу, стратегічних галузей та сфер виробництва, що є, власне, функцією економічної безпеки [13].

Ступінь впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на стан економічної безпеки держави постійно змінюється в зв'язку з динамічними умовами функціонування суспільства, національної економіки та світової економічної системи в цілому. Зазвичай, вирішальний вплив на стан економічної безпеки держави справляють внутрішні загрози, але в окремих випадках деструктивний вплив зовнішніх загроз може значно перевищувати небезпеку від внутрішніх загроз, а комплексний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз, як правило, призводить до посилення загальної загрози [14].

Кризові тенденції, що характеризують розвиток економіки України, зумовили визначення внутрішніх загроз для економічної безпеки України як таких, що набагато перевищують небезпеку зовнішніх і можуть призвести до дезінтеграції України, до загальнонаціональних техногенних та екологічних катастроф, соціального вибуху або істотного обмеження можливостей керівництва держави щодо вирішення внутрішніх проблем і дій на міжнародній арені.

В умовах тісного взаємозв'язку та взаємозалежності внутрішніх і зовнішніх загроз наявність внутрішніх загроз економічній безпеці держави детермінує зростання зовнішніх загроз, наприклад, неефективність державного регулювання в умовах глобалізації породжує появу та реалізацію зовнішніх загроз економічній безпеці держави [15].

Отже, зважаючи на це, серед найімовірніших загроз економічній безпеці України доцільно виділити наступні: скорочення внутрішнього валового продукту → зниження інвестиційної та інноваційної активності → зниження науково-технічного та технологічного потенціалу; зростання кредитних ризиків; критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості; низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером; критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; неефективність антимонопольної політики та

механізмів державного регулювання природних монополій; критичний стан з продовольчим забезпеченням населення; неефективність політики енергозбереження → дорогі енергоресурси та низька їх якість. Виходячи з наявних умов та непростої економіко-політичної ситуації, індивідуальна вітчизняна модель, що зможе привернути увагу зовнішнього інвестора, стримувати темпи інфляції, піднімати доходи населення та фінансувати військову обороноздатність країни буде порятунком для економіки України та прикладом наслідування для країн з ринком, що розвивається.

Висновки. У кризовій ситуації, що сформувалася в економіці України під тиском як економічних, так і неекономічних чинників, перелік загроз економічній безпеці України, визначений у чинних законодавчих актах з національної безпеки, має бути повністю переглянутий із визначенням системних та додатково набутих загроз за кожною складовою економічної безпеки.

Загрози економічній безпеці держави можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми, тобто можуть виникати як в самій країні, так і за її межами. При цьому вони можуть зникати автоматично в умовах нормального функціонування національної економічної системи (ринкові механізми регулювання), а можуть потребувати нейтралізації за допомогою механізмів державного регулювання. В даному контексті система раннього виявлення та попередження загроз економічній безпеці держави, яка є основою її забезпечення в сучасних умовах, має ґрунтуватися на всебічному багатокритеріальному поглибленому аналізі загроз економічній безпеці держави, що дозволить систематизувати їх та обрати найбільш дієві засоби та механізми протидії цим загрозам.

Список використаних джерел.

1. Блохин С. В. Понятіе економіческой безопасности. *Інвестиції: практика та досвід*: наук. фах. вид, 2008. №1. URL: <http://oad.rags.ru/vestnikrags/issues/issue0506/090508.htm> (дата звернення 23.11.2015).
2. Липкан В. А. Синергетичний і гомеостатичний підходи до системи національної безпеки. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2003. №2. URL: http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2003_2/_zmist_03/lipka.htm (дата звернення 21.11.2015).
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003-№ 964-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/-964-15> (дата звернення 15.12.2015).
4. Берляк Г.В. Інвестиційні ризики та невизначеність в умовах глобалізаційних змін: обліково-аналітичний підхід. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*: міжн. зб. наук. праць (Камянець Подільськ, 20 квітня 2014). Камянець Подільськ, 2014. С.38-41.
5. Мігус І.П. Методичний підхід до оцінки впливу загроз на економічну безпеку емісійної діяльності акціонерного товариства. *Фінансовий простір*: між.наук.-практ. журнал. №3. 2013. URL: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua> (дата звернення 20.11.2015).
6. Петрушевська, В. В. Економічна безпека держави: зміст і класифікація загроз. *Ефективність державного управління* : зб. наук. праць. Львів, 2012. Вип. 32. С.441-448.
7. Петренко Л. А. Логіка еволюції узагальнюючих макроекономічних показників. *Формування ринкової економіки* : зб. наук. праць. 2009. №22. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/fre/2009_22.pdf (дата звернення 20.11.2015).
8. Бесчастний А. В. Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи. *Економіка і держава* : наук. журн. 2009. №15. С. 67-69.
9. Варналій З. С., Буркальцева Д. Д., Насенко О. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. Київ, 2011. 299 с.

10. Пономарьов В. П. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства : автореф. дис. ... канд. економ. Наук. Луганськ, 2000. 27 с.
11. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку. *Економіст*: наук. фах. вид. 2005. №2. С. 52-56.
12. Мамалуй О. О. Про пріоритетні напрями забезпечення економічної безпеки держави. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого* : зб. наук. праць. Харків : Вид-во НЮА України ім. Я. Мудрого, 2011. №4. С. 18-28.
13. Предборський В. А. Тіньова економіка як загроза національній безпеці. *Формування ринкових відносин в Україні* : зб. наук. праць. 2005. №9 (52). С. 14-18.
14. Мігус І.П., Лаптев С.М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. №12. 2011. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821> (дата звернення 15.11.2015).
15. Третяк В.В. Економічна безпека : сутність та умови формування. *Економіка і держава* : наук. журн. 2010. №1. С. 6-8.

References.

1. Blohin, S. V. (2008), "The concept of economic security", *Investicii: praktika ta dosvid*, vol. 1, [Online], available at: <http://oad.rags.ru/vestnikrags/issues/issue0506/090508.htm> (Accessed 23.11.2015).
2. Lipkan, V. A. (2003), "Synergetic and homeostatic approaches to the national security system", *Naukovyi visnyk natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, vol. 2, [Online], available at: http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2003_2/_zmist_03/lipka.htm (Accessed 21.11.2015).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On the Fundamentals of National Security of Ukraine" of 19.06.2003 № 964-IV, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/-964-15> (Accessed 15.12.2015).
4. Berliak, H.V. (2014), "Investment risks and uncertainty in the context of globalization changes: accounting and analytical approach", *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii: mizhn. zb. nauk. prats*, (Kamianets Podilsk, April 20, 2014). Kamianets Podilsk, Ukraine, pp.38-41.
5. Mihus, I.P. (2013), "Methodical approach to the assessment of the impact of threats to the economic security of the issuing activity of the joint-stock company", *Finansovyi prostir: mizh.nauk.-prakt. zhurnal*, vol. 3, [Online], available at: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua> (Accessed 20.11.2015).
6. Petrushevska, V. V. (2012), "Economic security of the state: the content and classification of threats", *Efektivnist derzhavnogo upravlinnia* : zb. nauk. prats, vol. 32, pp.441-448.
7. Petrenko, L. A. (2009), "Logic of evolution of general macroeconomic indicators", *Formuvannia rynkovoї ekonomiky* : zb. nauk. prats, vol. 22, [Online], available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/fre/2009_22.pdf (Accessed 20.11.2015).
8. Beschastnyi, A. V. (2009), "Ukraine's economic security in the context of the global economic crisis", *Ekonomika i derzhava*, vol. 15, pp. 67-69.
9. Varnalii, Z. S. Burkaltseva, D. D. and Naienko, O. S. (2011), *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: problemy ta priorytety zmitsnennia* [Economic Security of Ukraine: Problems and Priorities for Strengthening], Kyiv, Ukraine, p. 299.
10. Ponomarov, V. P. (2000), "Economic Security of Ukraine: Problems and Priorities for Strengthening: Formation of the Mechanism for Ensuring Economic Security of the Enterprise", Ph.D. Thesis, Luhansk, Ukraine, p. 27.
11. Lokhanova, N. (2005), "The system of management of the state of economic security of the enterprise: problem issues, development concept", *Ekonomist*, vol. 2, pp. 52-56.
12. Mamalui, O. O. (2011), "On priority directions of ensuring economic security of the state", *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho*, vol. 4, Vyd-vo NIuA Ukrainy im. Ya. Mudroho, Kharkiv, Ukraine, pp. 18-28.

13. Predborskyi, V. A. (2005), "Shadow economy as a threat to national security. Formation of market relations in Ukraine", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 9 (52), pp. 14-18.

14. Mihus, I.P. and Laptiev, S.M. (2011), "The need to distinguish the concepts of "threat" and "risk" in the diagnosis of economic security of economic entities", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821> (Accessed 15.11.2015).

15. Tretiak, V.V. (2010), "Economic security: the essence and conditions of formation", *Ekonomika i derzhava*, vol. 1, pp. 6-8.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016 р.